

Proces badawczy – schemat i zasady realizacji

**Agata Górny
Wydział Nauk Ekonomicznych UW
Warszawa, 11 października 2019**

Najważniejsze rodzaje badań

Typy badań

Podział wg celu badawczego

- Badania eksploracyjne
- Badania opisowe
- Badania wyjaśniające (przyczynowe)

Kryteria przyczynowości (Lazarsfeld, 1959):

- przyczyna poprzedza skutek
- występuje korelacja empiryczna
- zależność nie jest rezultatem działania trzeciej niezależnej zmiennej

Typy badań

Podział wg kryterium czasu

Badania przekrojowe

Przykłady:

- Sondaż
- Spis Powszechny

Badania dynamiczne

Przykłady:

- Badania trendów
- Badania kohort demograficznych
- Panele

Typy badań

Podział wg zastosowanych technik bad.

Badania ilościowe

- ilościowe techniki badawcze
- ilościowy opis zjawiska
- wynik - liczby
- generalizacja na całą badaną populację

Badania jakościowe

- jakościowe techniki badawcze
- opis mechanizmów zjawiska
- wynik – opis mechanizmów i sytuacji
- brak możliwości generalizacji na całą populację

Proces badawczy

Etapy procesu badawczego - przygotowanie

- Sformułowanie problemu
  - uszczegółowienie problematyki badawczej
  - wybór i uzasadnienie hipotez badawczych
- Konceptualizacja pojęć
- Operacjonalizacja pojęć
- Wybór populacji (dobór próby)
- Wybór metody badawczej

Formułowanie problemu

- Zainteresowana
- Idea
- Teoria

(patrz Rysunek 4.2 z Babbie, 2003)

Kryteria zawężania i selekcji pytań badawczych

- **Kryterium teoretyczne**
Wybór pytań najistotniejszych
- **Kryterium metodologiczne**
Ograniczenia dostępnych metod
- **Kryterium techniczno-organizacyjne**
Ograniczenia finansowe i czasowe.

Pytanie badawcze i hipoteza

Pytanie badawcze jest rdzeniem badania; próba odpowiedzi na pytanie badawcze jest celem przeprowadzanego badania

- Pytanie badawcze jest punktem wyjścia każdej pracy badawczej; **każda** praca badawcza musi mieć postawione pytanie badawcze
- Należy unikać pytań badawczych, które są **zbyt ogólne**, bądź odpowiedzi na nie **zbyt łatwe**: można ich udzielić przytaczając kilka faktów.

W pierwszej kolejności należy szukać odpowiedzi na pytanie badawcze w literaturze przedmiotu.

- ✓ Gdy literatura jest w stanie udzielić odpowiedzi na pytanie badawcze – brak przesłanek do rozpoczęcia badania
- ✓ Gdy literatura nie jest w stanie udzielić odpowiedzi na pytanie badawcze, na podstawie przesłanek teoretycznych (głównie znalezionych w literaturze przedmiotu, ale też na podstawie samodzielnego logicznego wnioskowania) tworzy się **hipotezę**.

Pytanie badawcze i hipoteza

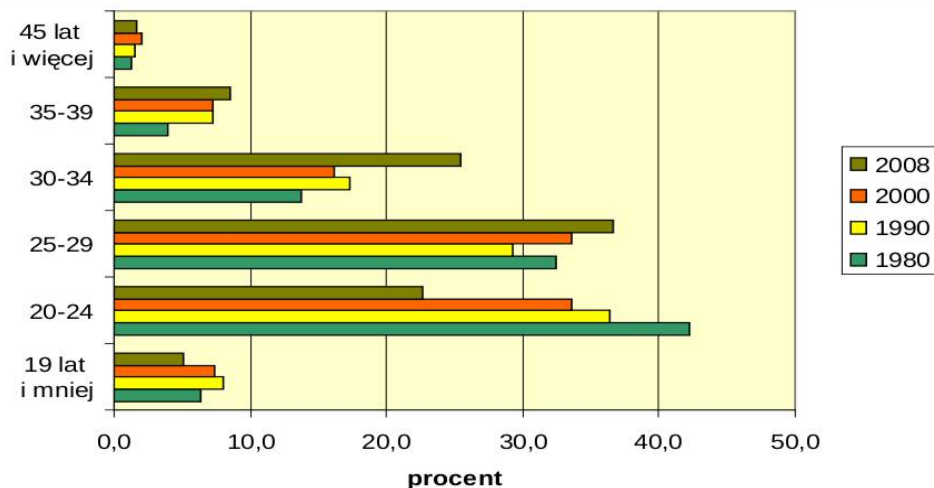
Hipoteza jest to zdanie przyjęte jako założenie w celu wyjaśnienia jakiegoś zjawiska i wymagające sprawdzenia.

Źródło: Encyklopedia PWN

- Hipotezy naukowe powstają zwykle wtedy, gdy dla pewnych faktów nie znajduje się racji wśród uznanych (uzasadnionych) twierdzeń; hipoteza poddana procesowi weryfikacji bądź zostaje obalona, bądź też wzrasta stopień jej prawdopodobieństwa, niekiedy tak dalece, iż hipoteza staje się prawem nauki (Encyklopedia PWN).
- Weryfikacja hipotezy / odpowiedź na pytanie badawcze ma wynikać z **analizy dostępnych danych** oraz **odniesień do literatury**.

Wyniki badania, które wskazują na odrzucenie postawionej hipotezy, są równie dobre, jak wyniki wskazujące na brak podstaw do jej odrzucenia
→ **FALSZYFIKACJA**

Wykres 3. Urodzenia żywe według wieku matki (w%) w latach 1980-2008

Pytanie badawcze i hipoteza – definicja i własności

Pytanie badawcze – pytanie na które poszukuje się odpowiedzi w badaniu

Hipoteza badawcza – propozycja twierdzenia naukowego, które jest poddane weryfikacji w badaniu

Hipotezy i pytania badawcze:

- wyznaczają zakres poszukiwań
- ukazują teoretyczne przesłanki
- określają „obszar niewiedzy” badacza

Hipoteza badawcza powinna ...

- odnosić się jednoznacznie do problematyki badawczej
- posiadać uzasadnienie
- podawać warunki sprawdzalności

Trzy poziomy „mocy” hipotez badawczych

- **Poziom słaby** – dotyczące „istnienia” zjawisk lub zależności
- **Poziom średni** – dotyczące warunków zajścia zjawiska lub kierunku zależności
- **Poziom mocny** – jednoznaczne, precyzyjne twierdzenia z podaniem warunków ich spełnienia

Konceptualizacja

Konceptualizacja - uściślenie i udoskonalenie abstrakcyjnych pojęć używanych w badaniu

Wskaźniki – znaki obecności lub nieobecności badanego pojęcia

Wymiary – możliwy do wyszczególnienia aspekt pojęcia

Gospodarstwo domowe według definicji ONZ

- 1) **Jednoosobowe gospodarstwo domowe** stanowi osoba która mieszka sama w wydzielonym lokalu mieszkalnym albo w wydzielonym pomieszczeniu (np. pokoju) lokalu mieszkalnego i nie tworzy wieloosobowego gospodarstwa domowego z pozostałymi mieszkańcami lokalu
- 2) **Wieloosobowe gospodarstwo domowe** to grupa osób zamieszkujących wydzielony lokal mieszkalny, które wspólnie się utrzymują (dzielą wydatkami na żywność i inne artykuły codziennego użytku).

Głowa gospodarstwa domowego według definicji ONZ

Głowa gospodarstwa domowego to osoba, którą inni członkowie gospodarstwa domowego lub rodziny uważają za głowę gospodarstwa domowego. W praktyce taka osoba w największym stopniu jest odpowiedzialna za utrzymanie gospodarstwa lub rodziny.

Komentarz do powyższej definicji:

'W krajach gdzie partnerzy uważani są za równych sobie w sensie ekonomicznej odpowiedzialności za gospodarstwo domowe lub rodzinę pojęcie 'głowy gospodarstwa domowego' nie ma już praktycznego zastosowania'.

Rodzina według definicji ONZ

Rodzina to dwie lub więcej osoby stanowiące gospodarstwo domowe i powiązane relacją małżeństwa lub pozostające w związku nieformalnym, jak również rodzic i dziecko.

Operacjonalizacja

Operacjonalizacja – przygotowanie procedur badawczych (operacji i narzędzi) pozwalających na empiryczną obserwację rzeczywistych zjawisk odpowiadających pojęciom uszczegółowionym w fazie konceptualizacji

Efekty operacjonalizacji to przygotowanie ...

- Listy zmiennych
- Wartości zmiennych
- Narzędzi badawczych (np. kwestionariusz)

Zmienne i ich wartości

Wartość zmiennej – własności lub cechy, które opisują badany przedmiot

Przykłady:

- kobieta
- blondynka
- ekonomistka

Zmienna – logicznie pogrupowany zbiór wartości

Przykłady:

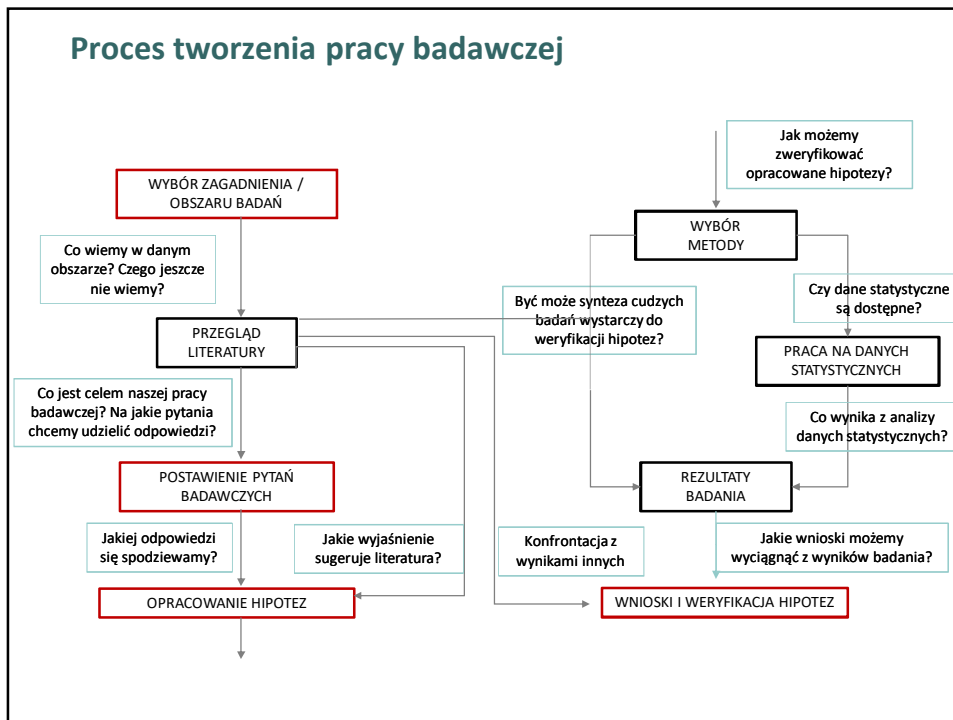
- płeć
- kolor włosów
- zawód

Wartości zmiennej muszą być ...

- **wyczerpujące** - dobrze opisujące każdą możliwą sytuację
- **rozłączne** – każda obserwacja/sytuacja musi dać się zakwalifikować w kategoriach jednej wartości

Proces tworzenia pracy badawczej

Wybór populacji badanej

Populacja badana – grupa, na temat której formułuje się wnioski w badaniu

Przykłady:

- studenci
- Ukraińcy w Polsce
- biznesmeni

Pełne i częściowe dane o populacji

Dane pełne – informacje dotyczące wszystkich jednostek populacji badanej

Dane częściowe – informacje dotyczące tylko niektórych (części) jednostek populacji badanej - próby

Sposoby doboru próby

Dobór losowy – wszystkie jednostki populacji mają taką samą szansę znaleźć się w populacji badanej

Dobór celowy – jednostki badania wybierane są w sposób arbitralny

Odmiany doboru celowego

- Dostępność badanych – konkretne miejsce badania
- Arbitralny dobór ze względu na pewną cechę
- Metoda kuli śnieżnej
- Poszukiwanie dobrych informatorów
- Dobór kwotowy – osoby o określonych cechach społeczno-demograficznych

Metoda badawcza

Metoda badawcza – zespół środków i sposobów użytych w danym badaniu; raczej sposób podejścia niż gotowe procedury badawcze

Technika badawcza

Technika badawcza – technika zbierania danych

Przykłady:

- wywiad pogłębiony
- obserwacja

Techniki badawcze - podział

Techniki obserwacji służą pozyskiwaniu informacji, które najlepiej zdobyć na drodze obserwacji.

Techniki komunikacji służą pozyskiwaniu informacji, których nie da się uzyskać na drodze obserwacji.

Narzędzie badawcze

Narzędzie badawcze – instrument konieczny do zrealizowania danej techniki badawczej; przygotowanie narzędzia badawczego to element operacjonalizacji

Przykłady:

- kwestionariusz
- scenariusz wywiadu
- wytyczne dla obserwacji

Przykłady metod badawczych

- Sondaż
- Eksperyment
- *Case study*
- Metoda etnograficzna
- Analiza danych zastanych
- Metoda porównawcza

Typy studium przypadku

- Wewnętrzne – analiza ciekawego przypadku
- Instrumentalne – analiza przykładowego przypadku
- Kolektywne – rozszerzenie instrumentalnego studium przypadku

Elementy procesu badawczego - realizacja

- Pilotaż
- Zbieranie danych
- Przetwarzanie danych
  - weryfikacja jakości zebranego materiału
  - przygotowanie zbioru danych
  - uporządkowanie zebranych materiałów
- Analiza
- Zastosowanie